

بررسی صفات پیامبر در سوره‌ی ضحی

زهرا رئیسی نافچی^۱

چکیده

این مقاله به بررسی صفات و ویژگی‌های پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) در سوره‌ی ضحی می‌پردازد. سوره‌ی ضحی یکی از سوره‌های مکی قرآن کریم است که برخی از جنبه‌های شخصیتی و زندگی پیامبر را بازگو می‌کند. مطالب این مقاله به شیوه‌ی توصیفی با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است و به دنبال پاسخ به این سؤال است که چه صفات و ویژگی‌هایی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) در سوره ضحی بیان شده است؟ از جمله صفات و ویژگی‌های پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) که در سوره ضحی به آن اشاره شده است، می‌توان به این موارد اشاره کرد: ۱. عنایت و لطف خداوند به پیامبر ۲. صبر و استقامت پیامبر در برابر مصیبت‌ها ۳. رهبری برخاسته از میان درد و رنج‌ها ۴. عصمت و معصومیت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) ۵. ارزانی داشتن نعمت‌های الهی به پیامبر.

واژه‌های کلیدی: سوره ضحی، صفات پیامبر اکرم (ص)، لطف و عنایت الهی، ویژگی‌های پیامبر.

^۱ طلبه سطح ۲، حوزه فاطمیه (سلام الله علیها) شهرکرد.

مقدمه

قرآن کریم به عنوان کلام خداوند، نه تنها حاوی معارف الهی و دستورات دینی است، بلکه به صورت گسترده‌ای به شرح و بیان زندگی و شخصیت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌پردازد. یکی از سوره‌های مکی قرآن که به این موضوع اختصاص دارد، سوره‌ی ضحی است. سوره‌ی ضحی به دلیل تمرکز بر جنبه‌های مختلف زندگی و اخلاق پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این سوره، با تأکید بر حمایت و توجه خداوند به پیامبر، نشان می‌دهد که خداوند پیامبر را در تمام مراحل زندگی، از یتیمی تا رسالت، مورد عنایت و پشتیبانی قرار داده است. از این‌رو در این مقاله، قصد داریم تا با تحلیل آیات سوره‌ی ضحی، به بررسی برخی از صفات و ویژگی‌های بارز شخصیت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) بپردازیم. این امر می‌تواند به درک عمیق‌تر جایگاه والای آن حضرت در نزد خداوند و نیز الگویی برای زندگی مؤمنان باشد. با توجه به مطالب ذکر شده، هدف از انجام این پژوهش بررسی صفات پیامبر در سوره‌ی ضحی می‌باشد. پژوهش حاضر کیفی از نوع توصیفی - تحلیلی بوده و روش جمع‌آوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و با محوریت منابع اسلامی بوده است. سؤالات اصلی تحقیق عبارت است از:

چه صفات و ویژگی‌هایی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) در سوره ضحی بیان شده است؟

چگونه سوره ضحی بر لطف و عنایت ویژه خداوند به پیامبر تأکید می‌کند؟

با بررسی آیات این سوره و پاسخ به این سؤالات، می‌توان به درک عمیق‌تری از صفات و ویژگی‌های پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) دست یافت.

این موضوع دارای پیشینه پژوهشی زیر می‌باشد:

○ صدارت، فریبا؛ اسودی، علی، "تحلیل گفتمان سوره مبارکه ضحی بر اساس دیدگاه نورمن فرکلاف"،

پژوهشنامه مطالعات میان رشته‌ای تفسیر و کلام، شماره ۶، ۱۴۰۱.

براساس این پژوهش، سوره ضحی با هدف تسلی خاطر پیامبر (ص) نازل شده است. این سوره، نقش هدایت‌گری خداوند را از آغاز زندگی پیامبر (ص) بیان می‌کند. همچنین، این سوره پاسخگوی گفتمان‌های موجود در جامعه بوده و توجه مردم را به دو نکته مهم جلب می‌کند: ۱. عدم غفلت از کمک به یتیمان و افراد نیازمند ۲. سپاسگزاری از نعمات الهی. بنابراین، سوره ضحی، هم نقش تسلی‌دهنده و هم بیان‌کننده هدایت الهی در زندگی پیامبر (ص) و توجه دادن به وظایف اجتماعی و معنوی مردم است.

○ دشن، زهرا، اویسی، کامران، "نقد و بررسی وجوه تفسیری آیه هفتم سوره ضحی"، نشریه مطالعات

تفسیری، دوره ۱۳، شماره ۵۲، ۱۴۰۱.

براساس یافته‌های این پژوهش، آیه هفتم سوره ضحی بیانگر عصمت پیامبر است که ناشی از لطف خداوندی به ایشان بوده است.

○ کیانی علی آبادی، تقی، **ساختار معنایی سوره‌های ضحی و انشراح با محوریت مواهب الهی بر**

پیامبر اکرم (ص)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، مجتمع دانشگاهی ولیعصر (عج) - دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۳۹۶.

براساس یافته‌های این پژوهش؛ این سوره، یادآوری مواهب الهی به پیامبر گرامی اسلام (ص) است. این مواهب، موجب تسلی و دلگرمی پیامبر (ص) شده و ایشان را در ادامه مسیر رسالت، مقاوم و استوار نگه داشته است. در سوره ضحی، خداوند برخی از نعمت‌های خود را به پیامبرش یادآوری می‌کند. از جمله این که پیامبر (ص) در کودکی یتیم بود و خداوند به او پناه داد، هنگامی که سرگردان بود، هدایتش کرد، و زمانی که به فقر و نیازمندی دچار بود، او را توانگر ساخت. در پایان نیز از پیامبر می‌خواهد که این نعمت‌های الهی را به یاد آورده و شکر و سپاس گزارد. این یادآوری مواهب الهی، موجب تقویت ایمان و صبر پیامبر (ص) در ادامه راه رسالت شده است.

○ خاقانی، محمد؛ غلامحسین کهوری، محسن، **"تحلیل و بررسی سوره «ضحی» با تکیه بر نقد**

فرمالیسم"، پژوهشنامه نقد ادب عربی، شماره ۸، ۱۳۹۳.

براساس یافته‌های این پژوهش، این سوره به عنوان بشارتی برای پیامبر گرامی اسلام نازل شده است. بنابراین، این سوره سرشار از مضامینی چون نرمش، دلسوزی، لطف، صفا و محبت است. بررسی دقیق این سوره نشان می‌دهد که به کارگیری واژگان دقیق و گزینش شده به همراه فصاحت و بلاغت بالا، تناسب آوایی بین کلمات، پیوستگی معنایی میان واژه‌ها و جملات، و موسیقی خارق‌العاده و اعجاز‌آمیز، همگی در راستای محتوای این سوره هستند. این ویژگی‌ها به گونه‌ای در هم تنیده و به هم پیوسته‌اند که جدا کردن آنها از یکدیگر امکان‌پذیر نیست.

مفهوم‌شناسی

مفهوم ضحی

سوره‌ی ضحی ۱۱ آیه دارد که تقریباً از ۱۷ جمله کوتاه و ۴۰ کلمه تشکیل شده است. سوره ضحی در مکه بر پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) نازل شده است. این سوره به عنوان دهمین سوره قرآن کریم، بعد از سوره فجر و قبل از سوره انشراح فرود آمده است. اما در چینش کنونی قرآن، سوره ضحی نود و سومین سوره به شمار می‌آید.^۱ از آنجا که مخالفان، به خاطر قطع نزول وحی به مدت پانزده روز، به آن حضرت نیش زبان می‌زدند، لذا این سوره در مقام دلداری به پیامبر است و حمایت‌های خداوند از آن حضرت را، از هنگام یتیمی تا رسیدن به رسالت بیان می‌دارد. و آنگاه از پیامبر می‌خواهد تا او نیز با یتیمان و محرومان برخوردی خدایی داشته و با زبان و عمل، نعمت‌های الهی را آشکار ساخته و سپاس‌گزار آنها باشد.^۲

این سوره از واژه‌هایی بهره‌مند است که نمی‌توان آن‌ها را در سوره‌های دیگر یافت، همچون «سجی»، «ودّع» و «تقهر». در اکثر آیات این سوره می‌توان چند تأکید را مشاهده کرد، مانند استفاده از «واو قسم»، «تکرار حرف خطاب»، «لام تأکید»، «حرف تسویف»، «مقدم شمردن معمول بر عامل خود»، «جملات فعلیه کوتاه ماضی» و «فعل امر و نهی». این تأکیدات نشان‌دهنده‌ی تأکید خبری از سوی باری تعالی برای حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) است.^۳

واژه "الضحی" در معنای عمومی به معنای گسترش نور خورشید و امتداد روز است. اما در این آیه، "الضحی" در مقابل با "اللیل" به معنای روز است، نه به معنای گسترش نور خورشید و امتداد روز. در این آیه، "الضحی" به معنای روز در برابر شب است.^۴ در این آیه، "الضحی" به معنای کل روز است، نه فقط آغاز روز. این استنباط از مقابله "الضحی" با "اللیل" (شب) است. خداوند سبحان در این آیه از واژه "الضحی" برای اشاره به روز استفاده کرده، زیرا "الضحی" به معنای آغاز روز و پخش شدن نور خورشید است. بنابراین "الضحی" در این آیه به معنای کل روز در مقابل شب (اللیل) است.^۵

سید قطب تقابل میان پدیده‌های طبیعی و احساس‌های بشری را در سوگند به دو پدیده در این سوره می‌بیند. او این تقابل را تمثیلی برای پیام کلی سوره می‌داند. به نظر سید قطب، پیام این سوره به مسلمانان چنین است: پایان

^۱ رضایی اصفهانی، سیمای سوره‌های قرآن (کلیات، ویژگی‌ها، اهداف، محتوا) (برگرفته از تفسیر قرآن مهر)، ص ۲۹۶.

^۲ قرائتی، تفسیر نور، ج ۱۰، ص ۵۱۵.

^۳ خاقانی، غلامحسین کهوری، تحلیل و بررسی سوره «ضحی» با تکیه بر نقد فرمالیسم، ص ۵۱.

^۴ قرشی، قاموس قرآن، ج ۴، ص ۱۷۴.

^۵ مغنیه، تفسیر الکاشف، ج ۷، ص ۵۷۷.

تاریکی شب کفر، شرک و گمراهی از طریق "ضحی" و روشنایی حاصل می‌شود. این "ضحی" و روشنایی نماد انشراح (گشایش)، طمأنینه و آرامش درونی است. بنابراین، سید قطب تقابل میان شب (کفر و گمراهی) و روز (ایمان و هدایت) را محور اصلی پیام این سوره می‌داند.^۱

از پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) حکایت شده که: «هر کس آن (سوره ضحی) را بخواند از کسانی خواهد بود که خدا از او خشنود است و شایسته است که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) از او شفاعت کند و برای او ده حسنه (و نیکی) به تعداد هر یتیم و بینواست.^۲ بدیهی است که این پاداش‌ها و برکات مخصوص کسانی است که سوره ضحی را تلاوت کرده و به محتوای آن عمل نمایند. به عبارت دیگر، کسانی که نسبت به یتیمان و نیازمندان مهربانی و کمک‌رسانی کنند، می‌توانند از این نعمت‌های الهی بهره‌مند شوند.

صفات پیامبر در سوره ضحی

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) به عنوان آخرین و کامل‌ترین پیامبر الهی، دارای صفات و ویژگی‌های متعددی است که در آیات قرآن کریم به آنها اشاره شده است. یکی از این سوره‌ها که بر برخی از مهم‌ترین صفات پیامبر تأکید دارد، سوره ضحی است. در این سوره، خداوند متعال به بیان برخی از صفات و مقام‌الای پیامبر اسلام پرداخته است. بررسی و تحلیل این آیات می‌تواند درک عمیق‌تر به دست دهد. در همین راستا، در ادامه بحث به بررسی و تبیین صفات پیامبر که در سوره ضحی مطرح شده است، پرداخته خواهد شد:

۱. عنایت و لطف خداوند به پیامبر

سوره ضحی با سوگند آغاز می‌شود و به عنایت و محبت خداوند به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) تأکید می‌کند و بیان می‌دارد که خداوند هرگز پیامبرش را ترک نکرده و همواره او را مورد توجه قرار داده است. این امر نشان‌دهنده‌ی جایگاه‌الای پیامبر در نزد خداوند و برخورداری ایشان از حمایت و تأیید الهی است. در واقع، خداوند همواره پشتیبان و حامی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) بوده و خواهد بود. این نعمت‌های الهی بر پیامبر، علاوه بر قدرشناسی، موجب تقویت روحیه و ایمان ایشان نیز شده است.^۳

^۱ سیدقطب، فی ظلال القرآن، ج ۶، ص ۳۹۲.

^۲ طبرسی، مجمع البیان، ج ۱۰، ص ۵۰۳.

^۳ دشن، اویسی، کامران، نقد و بررسی وجوه تفسیری آیه هفتم سوره ضحی، ص ۵۲.

۱. یادآوری اینکه پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در کودکی یتیم بود، اما خداوند به او پناه داد، نشان می‌دهد که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در تمام مراحل زندگی تحت حفاظت و توجه خاص خداوند قرار داشته است. این امر بیانگر عصمت و معصومیت ایشان است "أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى" ۱.

۲. خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌گوید که هنگامی که سرگردان بود، هدایتش کرد. این هدایت الهی، نشان از عصمت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و دوری ایشان از هرگونه گمراهی و اشتباه است. "وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى" ۲.

۳. خداوند زمانی که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به فقر و نیازمندی دچار بود، او را توانگر ساخت. این مسأله، بیانگر آن است که خداوند پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) را در تمام شرایط حفظ و از هرگونه آسیب و خطر مصون نگه داشته است "وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى" ۳.

بنابراین، سوره ضحی با یادآوری این نعمات الهی به پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)، به طور ضمنی بر عصمت و معصومیت ایشان تأکید می‌کند و نشان می‌دهد که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در تمام احوال و مراحل زندگی تحت حمایت و هدایت خاص الهی قرار داشته است. ۴.

۵. ارزانی داشتن نعمت‌های الهی به پیامبر

سوره ضحی در آیات پایانی به نعمت‌های فراوان الهی بر پیامبر اسلام اشاره می‌کند. نعمت، آنچه خداوند به انسان ارزانی داشته و موجب شادی و خوشی او می‌شود، محسوب می‌گردد. بی‌شک، بزرگ‌ترین نعمت‌های الهی بر انسان، هدایت و راهنمایی او به سوی راه راست است. همچنین، نعمت قرائت و تلاوت کلام الهی، نعمت نبوت و پیامبری، و در نهایت نعمت قرآن به‌عنوان کتاب هدایت، از جمله بزرگ‌ترین نعمت‌های الهی به شمار می‌روند که خداوند بر بشریت ارزانی داشته است. این نعمت‌های معنوی و الهی، بی‌تردید ارزشمندتر و مهم‌تر از نعمت‌های مادی و زودگذر هستند و باید مورد قدردانی و سپاسگزاری انسان قرار گیرند ۵ (وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ) ۶ و نعمت‌های پروردگارت را بازگو کن!) این نعمت‌ها شامل هدایت الهی (وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى) ۷ و تو را گمشده یافت و هدایت

۱ ضحی: ۶.

۲ ضحی: ۷.

۳ ضحی: ۸.

۴ نگارنده.

۵ کریمی، مرزبان، مباحثی از تاریخ، علوم و معارف قرآن، ص ۳۲.

۶ ضحی: ۱۱.

۷ ضحی: ۷.

کرد)، همچنین برخورداری از موقعیت اجتماعی و سیاسی، فرزندان و خانواده‌ی پیامبر و غیره می‌باشد. قرآن کریم با یادآوری این نعمت‌ها، پیامبر را به شکرگزاری و تقویت ایمان تشویق می‌کند.

قطعاً. سوره ضحی بر چند جنبه از تأثیر این نعمت‌های الهی بر زندگی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) تأکید دارد:

۱. تقویت ایمان و اعتماد پیامبر به خداوند: پیامبر در برخی مقاطع دچار تردید و شک شده بود، اما خداوند با نازل کردن این سوره، ایمان و اعتماد او را به خود تقویت بخشید.

۲. آرامش و رفع دغدغه‌های پیامبر: این سوره با یادآوری نعمت‌های الهی بر پیامبر، موجب آرامش خاطر و رفع دغدغه‌های ایشان شد.

۳. تشویق پیامبر به مهربانی و رحمت: این سوره پیامبر را به مهربانی و رحمت نسبت به محرومان و نیازمندان تشویق می‌کند تا این روحیه را در زندگی خود نهادینه سازند.

۴. اطمینان به پشتیبانی الهی در آینده: این سوره به پیامبر اطمینان می‌دهد که خداوند در آینده نیز همچنان از او حمایت خواهد کرد و او را ترک نخواهد کرد.

در مجموع، این سوره نقش مهمی در تقویت ایمان و روحیه پیامبر (ص) و هدایت ایشان به سمت مهربانی و رحمت داشته است.^۱

^۱ نگارنده.

نتیجه‌گیری

سوره‌ی ضحی با تمرکز بر صفات برتر پیامبر اسلام، ایشان را در مسیر رسالت الهی تشویق و تقویت می‌نماید. این سوره بر عنایت الهی، صبر و استقامت و نعمت‌های بی‌شمار خداوند بر پیامبر تأکید کرده و به این ترتیب الگویی ارزشمند برای مؤمنان فراهم می‌آورد. مطالعه‌ی این سوره می‌تواند به درک عمیق‌تر شخصیت والای پیامبر اسلام و تقویت ایمان و اعتقاد به ایشان کمک شایانی نماید.

بر اساس بررسی آیات سوره ضحی، برخی از مهم‌ترین صفات و ویژگی‌های پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) به شرح زیر است:

۱. مورد لطف و عنایت خداوند بودن (آیه ۱-۳): خداوند پیامبر را ترک نکرده و همواره او را مورد توجه و محبت خود قرار داده است.

۲. خداوند پیامبر را هدایت کرده و به او معارف و حقایق آسمانی را آموخته است (آیه ۷).

۳. پیامبر در گذشته نیازمند و تنها بوده است، اما خداوند او را از نیازمندی و تنهایی رهایی بخشیده است (آیه ۶-۸).

۴. پیامبر باید در برابر نعمت‌های الهی و رحمت خداوند، شاکر و سپاسگزار باشد (آیه ۱۱).

در مجموع، این سوره بر لطف و عنایت ویژه خداوند به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، هدایت و آموزش او توسط خداوند، و لزوم شکرگزاری پیامبر در قبال نعمات الهی تأکید دارد.

- ❖ قرآن، ترجمه ناصر مکارم شیرازی.
- ❖ نهج البلاغه، ترجمه صبحی صالح.
۱. خاقانی، محمد؛ غلامحسین کهوری، محسن، "تحلیل و بررسی سوره «ضحی» با تکیه بر نقد فرمالیسم"، پژوهشنامه نقد ادب عربی، شماره ۸، ۱۳۹۳.
 ۲. داوودی، محمدرضا، "پیامبر (صلی الله علیه وآله) اسوه پایداری در راه دین"، معرفت، شماره ۱۰۸، ۱۳۸۵.
 ۳. دشن، زهرا، اویسی، کامران، "نقد و بررسی وجوه تفسیری آیه هفتم سوره ضحی"، نشریه مطالعات تفسیری، دوره ۱۳، شماره ۵۲، ۱۴۰۱.
 ۴. رضایی اصفهانی، محمدعلی، سیمای سوره‌های قرآن (کلیات، ویژگی‌ها، اهداف، محتوا) (برگرفته از تفسیر قرآن مهر)، قم: انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۹.
 ۵. سبحانی، جعفر، منشور جاوید: نخستین تفسیر موضوعی قرآن، قم: دارالقران الکریم، ۱۳۶۹.
 ۶. سیدقطب بن ابراهیم شاذلی، فی ظلال القرآن، چاپ هفدهم، بیروت: دارالشروق، ۱۴۱۲ ق.
 ۷. شبستری، محمود، گلشن راز، تهران: کتابخانه طهوری، ۱۳۶۱.
 ۸. شیخ صدوق، محمد بن علی بن الحسین، علل الشرائع، قم: مکتبه الحیدریه، ۱۳۸۳، = ۱۴۲۵ ق.
 ۹. صدارت، فریبا؛ اسودی، علی، "تحلیل گفتمان سوره مبارکه ضحی بر اساس دیدگاه نورمن فرکلاف"، پژوهشنامه مطالعات میان رشته‌ای تفسیر و کلام، شماره ۶، ۱۴۰۱.
 ۱۰. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، تهران: فراهانی، ۱۳ - .
 ۱۱. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، چاپ ششم، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱.
 ۱۲. قطب راوندی، سعید بن هبة الله، الدعوات، قم: مدرسه الامام المهدی علیه السلام بقم المقدسه - مطبعه امیر، ۱۴۰۷ ق.
 ۱۳. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۷.
 ۱۴. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، بیروت: دارالتعارف للمطبوعات، ۱۴۱۱ ق. = ۱۹۹۰ م. = ۱۳۶۹.
 ۱۵. کیانی علی آبادی، تقی، ساختار معنایی سوره‌های ضحی و انشراح با محوریت مواهب الهی بر پیامبر اکرم (ص)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، مجتمع دانشگاهی ولیعصر (عج) - دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۳۹۶.

۱۶. کریمی، مرزبان، مباحثی از تاریخ، علوم و معارف قرآن، شهرکرد: سدره المنتهی، ۱۳۸۹.
۱۷. مغنیه، محمدجواد، تفسیر الکاشف، چاپ اول، تهران: دارالکتب الإسلامیة، ۱۴۲۴.
۱۸. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، چاپ سوم، بیروت، قاهره، لندن: دارالکتب العلمیة، ۱۴۳۰.
۱۹. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، طهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳.
۲۰. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی [۱۳-].
۲۱. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، تهران: صدرا، ۱۳۷۸.